

Népmabadság
1959. I. 30.

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: Rókás Sándor

Cím:

Csatlózkodás

708

Klapf Ferenc Kelet-ázsiai leír.
"1959"

Görög arcok hindu szobron, szati emléktábla, kattar és más érdekességek

a Keletázsiai Művészeti Múzeum India-kiállításán (Idal)

Helyszám

Székesfehérvár

s. 23. sz.

Sokan nem is sejtik, hogy ez a villa a Népköztársaság útja 103. szám alatt, egyik érdekes múzeumi gyűjteményünk immár kinőtt otthona. A kertben felállított indiai és kínai eredetű szobrok ugyan elűtnek a környezettől, de a járókelő joggal gondolhatja, hogy ezek valamely jómódú külön gyűjtő múltból itt felejtett kuriózumai. Az ember előtt ugyanis múzeumból szólva, a Nemzeti Múzeum, a Szépművészeti Múzeum imponáns oszlopsora, az Iparművészeti Múzeum palotája vagy a Mezőgazdasági Múzeum cirádás, tornyos épülete rémlik fel.

De hát nem az épület a fontos, hanem a gyűjtemény. S ez a családi villára emlékeztető múzeum az indiai művelődéstörténet öt évezredének emlékeit rejt. Mert az indiai kultúra egyidős az egyiptomi és a mezopotámiai műveltséggel. Nagyon érdekes, hogy az indusvölgyi bronzemlékek az afrikai néger plasztikával, a kőfaragások a mezopotámiai emlékekkel mutatnak rokonságot.

Az első emlékek, az évezredek viharaival dacoló kisplasztikák egy ötezer évvel ezelőtt élt nép eszméléséről, művészi próbálkozásairól beszélnek. E néhány emlék után csaknem kétezer év tárgyai hiányoznak. Nem azért, mintha az

e időszakban kialakult brahminizmus kultúrája visszaesést jelentett volna az előző korszakhoz. Nem. Az ok egészen más. E korszak művészei főleg fából és csontból készítették tárgyaikat. Tudott dolog pedig, hogy ezek kevésbé bírják a viszontagságokat, mint a kő, vagy a bronz.

Nem, ez nem lehet igaz. Görög szobrok a Keletázsiai Múzeumban? Az ember keresi a feliratoikat. Kiderül, hogy ezek a szürkepalából készült szobrocskák és domborművek a gandharai műveltség emlékei, igen erőteljes görög hatással.

A múzeum anyaga hű tükrö India változatos történetének. A gandharai művészek fennmaradt emlékei mellett sorakoznak a mathurai korszak korai műtárgyai. E művészeti kor képviselői fejlesztették tovább az eredeti indiai szobrászatot. Eme iskola művészei vörös homokkőből és néha agyagból formálták istenszobraikat.

E művészeti emlékek túlnyomórészt buddhisták, de közülük sok a dzsainizmussal vagy a brahmanizmussal kapcsolatos. Ahogy a buddhizmus kiszorult India nagy részéből, úgy szorul mind kisebb területre művészete is. Bihar és Bengál azonban a XII. század végéig fennmarad. Az itt dolgozó művészek csodálatos tökélyre emelik a faragást. Fekete palából készült istenszobraik nemcsak kifejező készségükkel, hanem megmunkálásuk finomságával is kitűnnek.

Az egyik vitrinben a bronztárgyakat gyűjtötték össze. E viszonylag fiatal tárgyak azonban a régi formák őrzői. Az istenszobrok a több évszázaddal azelőtt kialakult előírásoknak megfelelően készültek. De az a páva alakú víztartó is régi formák újjáéledését sejteti.

Istenszobor feje.

Az ember egy kicsit megborong, amikor elolvassa a szati (igaz asszony) emléktábla magyarázó szövegét. A tábla önmagában nem sokat mond, művészi kidolgozásával sem tűnik ki a többi tárgy közül. A magyarázó szövegből azonban kiderül, ki érdemelte ki a hasonló táblát.

Indiában az özvegy követte férjét a halálba: máglyán elégették. E szokást nem vallási parancs írta elő, a hagyományok bi-

gott tisztelete, a társadalom kényeszerítette a halálba az egyedül maradt asszonyt. S ez a szokás még a XIX. században is dívott...

Egy vitrinben a különböző fegyvereket gyűjtötték össze. Itt látható néhány kattar is, ez a különleges döfőfegyver. Nyelében rúgó van, amely a kést három pengére feszíti szét...

Igen érdekesek a különböző viseletek. A mohamedán nők ruhája és a hindu nemzeti viselet: a szári. Ez négy-öt méter hosszú lepel, amelyet viselője magára teker s a végét átdobja a vállán. Hordja ezt szegény és gazdag egyaránt. De azért nem kell azt hinni, hogy minden szári egyforma. Nem. A szegényé a legolcsóbb pamutkelméből készül, s a gazdagoké megér egy vagyont.

Csodálatosak az ékszerek, amelyeket férfi, nő egyformán hordott. A gazdagoké aranyból készült, drágakövekkel kirakva, a szegényeké ezüstből. De honnan vették az ezüstöt? A bérként kapott ezüst rupiákat formáztatták gyűrűvé, láncá, függővé az indusok. (Persze, nem kell azt hinni, hogy az indiaiak duskáltak az ezüstropiákban s mindenki ezüst ékszerrel volt teleagatva.)

Az utolsó teremben az indiai kultúra kisugárzásának hatását mutatják be a nepali, a ceyloni s a kasmíri műveltségre. Látható itt szertartáshoz és jósláshoz használt lámasisak, koráll, türkiz és hegyi kristály ékszerek, kasmíri textilja (a magyar kasmír anyagok színei és mintái fellelhetők

Görög arcú hindu szobrocska.

ezen) s istenszobrok. Felsőrolom néhányának a nevét: Vaszudhara, a Föld fenntartója, Hévadzra Dharmapála, a Tan védelmezője, s végül Mahászahaszra—Pramardini, az Igézet öt védőasszonyának egyike.

A mesés India tárulkozik a látogató elé a kiállításon. A csodák Indiája, amelyről anynyi legenda él az emberekben. E kiállítás válasz ezekre a legendákra, mert megmutatja: Indiában nem a fakírok tesznek csodákat, hanem az anyagot átalakító ember, aki megalakította az itt látható istenszobraikat, az adzsantai buddhista templom csodálatos falfestményeit, aki évezredek óta harcol India földjén a természettel és az istenekkel, a babonákkal és a szegénységgel.

Rókás Sándor

Elefántszobor.